

Kim Björklund

kimbjorklu@gmail.com

Material för föredraget för Karis Svenska Pensionstagare r.f. 15.3.2022

Lokalhistoria i våra trakter i dessa tider

För tillfället pågår tre stora lokalhistoriska bokprojekt i Karis och Pojo.

- 1) KARIS HISTORIA 1865–2008, författare Kim Björklund, utgivare Västnyländska kultursamfundet, utkommer 2023
- 2) HANDELSMÄN OCH HANTVERKARE I KARIS 1873–2000, författare Johanna Wassholm, Anna Sundelin, Christoffer Holm, Kim Björklund, utgivare Föreningen Gardberg Center, utkommer 2023
- 3) POJOS HISTORIA 1865–2008, författare Matias Kaihovirta och Kim Björklund, utgivare Fiskars och Pojo hembygdsföreningar, utkommer 2024.

I mitt föredrag för Karis Svenska Pensionstagare r.f. 15.3.2022 berättade jag om dessa tre projekts struktur och bakgrundskrafter, samt mera ingående om bokprojektet och forskningen kring verket Karis historia 1865–2008.

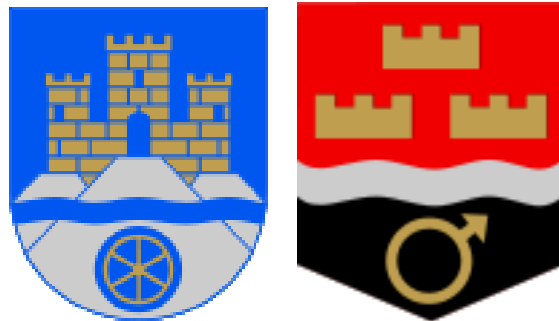
Föredraget hölls i fri form med nedslag i arbetsmanuskriptet, varför jag här tagit med lite av varje till detta dokument för er hemsida, samt en förteckning över milstolpar i Karis historia.

Förteckningen är "under arbete" och kan innehålla skrivfel, eller andra smärre brister. Avsikten är att ta med en del av förteckningen till den färdiga boken, medan det övriga materialet har tjänat som hjälpmedel för att förstå helheten under författarbetets gång. Jag hoppas era medlemmar kan ha nytta och nöje av att ta del av förteckningen, även med eventuella brister. Boken utkommer 2023!

KIM BJÖRKLUND

KARIS

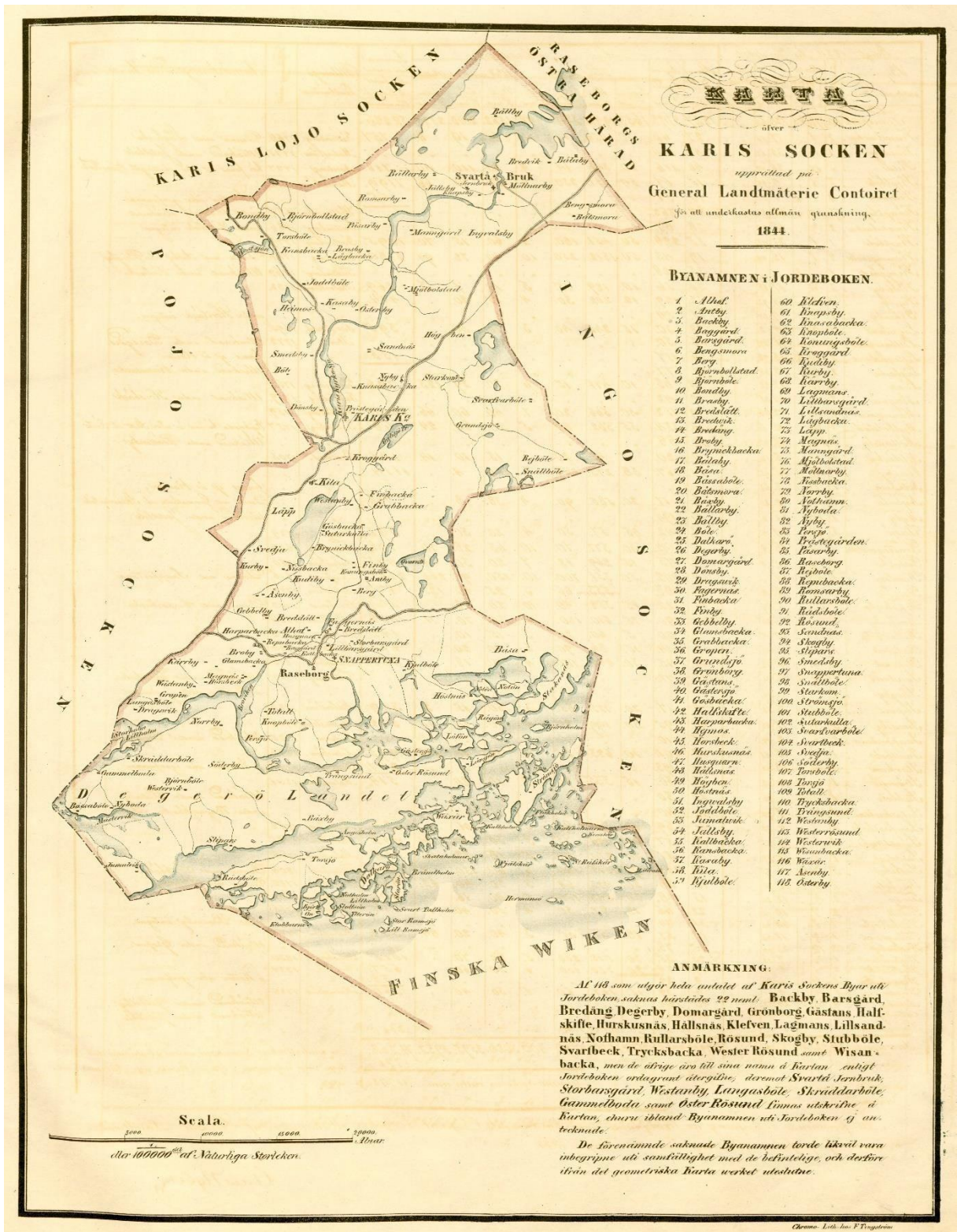
En stad växer fram 1865–2008

Västnyländska kultursamfundet
2023

PRELIMINÄR INNEHÅLLSFÖRTECKNING, UNDER ARBETE

FÖRORD	
INLEDNING	5 s.
NORDENS PARIS – STATJONSBACKAN	20 s.
FÖRVALTNING	40 s.
BEFOLKNING OCH BEBYGGELSE	25 s.
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD	25 s.
SKOLA OCH BILDNING	25 s.
NÄRINGAR OCH ARBETSLIV (nedslag, i sammandrag)	15 s.
KULTUR OCH IDROTT	40 s.
SAMMANFATTNING	5 s.
FÖRTECKNINGAR OCH KÄLLOR	20 s.
TOTALT SIDANTAL (KAN VARIERA BEROENDE PÅ OMBRYTNING)	200–250 s.

Karta över Karis socken 1844, av Claes Nyberg. På kartan ses socknen som omfattade Snappertuna och skärgården ända fram till kommunreformen 1865 då Snappertuna bildade en egen kommun.

Detalj av Kalmbergs karta över Karis från 1855, med de viktigaste vägarna utmärkta. Notera att järnvägen ännu inte var byggd, och därmed ej heller någon bosättning i Karis "centrum" och inte heller bruksvägen från Billnäs bruk. Däremot ses Kvarnvägen från bruket mot landsvägen mot Ekenäs.

MILSTOLPAR

FÖRHISTORISK TID

- 2500 f.Kr. ca Sen stenålder. Havet bredde fortfarande ut sig över stora delar av Snappertuna. Fastlandet sträckte sig längs Lojoåsen fram till nuv. Tallmo-området och Kroggårdsmalmen där en sänka i åsen (tillsammans med Pojovikens mynning, då uppe vid nuv. Billnäs) tillät vattnet strömma in över nuv. stadskärnan och Pumpviken mot Landsbro och den breda insjön i hela Svartåns senare kulturlandskap (både nedanför och ovanför sundet i Brasby). Boplatssområden i de centrala och norra delarna av Karis, bland annat i Starkom, Landsbromalmen, Ribacken i Torsböle (nära nuvarande Bastsjö).
- 2000 f.Kr. ca Inflyttning till södra Finland av det så kallade båtfolk från Baltikum. Fast bosättning (med upp- och nedgångar i bosättningens kvantitet) uppstår i norra och centrala delarna av Karis från sen stenålder ca 1500 f.Kr.
- 1500–400 f.Kr. Bronsåldern. Rikligt med boplatser och fynd.
- 400 f.Kr. Vattennivån hade sjunkit så att Lojoåsen obruten löpte genom socknen mot sydväst. Svartåns vattenområde var nu betydligt mindre, dock med förhållandevis stora sjöar. Havsviken i Karis södra delar minskade till arealen, Lappträsket bildades ca 300-talet e.Kr.
- 400 f.Kr.–500 e.Kr. Järnåldern. Bosättningens medelpunkt låg kring den dåvarande havsviken kring nuvarande Lappträsket. Redan 400–300 f.Kr. odlades här korn, vete och råg.
- 0–700 e.Kr. Inflyttning av finska folkstammar söderifrån. Gravplats från ung. 100–250 e.Kr. vid Gjuterigatan. Boplatser och gravfynd bland annat kring Lappträsket, i Romsarby, Mjölbollstad och Mangård. Fornborgar i trakten kring Lappträsket. Karis var tavasternas handelsplats (fram till ca 900-talet, flyttades därefter till Hitis i Lojo) där handel idkades med balter och

	svenskar. En blomstringsperiod på platsen inföll under perioden 400–800 e.Kr.
800–1000-tal	Vikingatåg i österled företogs längs den västnyländska kusten. Hedniska gravsättet upphör i Karisnejden på 900-talet.
1200-talet	Svensk kolonisering av västnyländska kustområden.
MEDELTIDEN	
1200–1300-talen	Försvarskastellet Junkarsborg torde ha uppförts. Borgen övergavs före år 1400.
1300-talet	Stora strandvägen (Kungsvägen) förband Karis med Tenala, Pojo, Ingå och Kyrkslätt.
1326	Karis kyrksocken omnämns första gången i skriftliga källor, en helgedom i trä torde ha funnits vid denna tid.
1370-talet	Raseborgs slott uppförs i Karis socken, som ett centrum för den världsliga förvaltningen i det nygrundade Raseborgs län (Tenala–Esbo).
1441	Tidigare riksföreståndaren Karl Knutsson Bonde erhåller samtliga borgar i Finland som förläning. Han tog Raseborg i besittning 1442 och behöll slottet som personligt län som förvaltades av slottsfogdar sedan han blivit kung första gången 1448.
1465–1467	Avsattes 1457 och på nytt efter kort andra period som kung 1464–1465, erhöll Karl Knutsson Korsholm och Raseborg för sitt underhåll. Han bosatte sig på Raseborg 1465–1467 och deltog bland annat i Karis ting 1466 i februari. Han kallades tredje gången till kung 1467 och lämnade Raseborg med sin älskarinna Kristina Abrahamsdotter från Pojo, varpå de gifte sig i Stockholm 1470.
1470	Sankta Katarina gråstenskyrka invigs i Karis.
1480-talet	Det privata slottet Grabbacka uppförs av häradshövding Måns Grabbe i mitten av 1480-talet. Karl Knutssons systerson, riksföreståndaren Sten Sture d.ä. besöker socknen och Raseborg flera gånger i slutet av 1480-talet.
1500-TALET	
1523	Nils Grabbe utnämns av Gustav Vasa till slottsfogde på Raseborg efter

att 1521–1523 utfört sitt ”gerillakrig” mot danskarna i de västnyländska kustvattnen.

- 1530 Gustav Vasa besöker Raseborg och Karis socken.
- 1531 Karislojo kapell bildas av delar av Karis och Lojo moderförsamlingar.
- 1546 Ekenäs erhåller stadsprivilegier (fyra år senare beordras borgarna flytta till Helsingfors, för att få återvända 1561 sedan Reval erövrats).
- 1549 Nils Grabbe begravas i Karis kyrka efter att under sina fyra sista år ha bott på Grabbacka (i nästan tio år före det var han hövitsman på Viborgs slott, men råkade 1545 i onåd hos kungen). Hans andra hustru Kristina Knutsdotter Kurck begravas 1551 även hon i familjegraven.
- 1553 Raseborg överges på Gustav Vasas befallning.
- 1555 Gustav Vasa besöker orten på genomresa till och från Viborg.
- 1558 Hertig Johan besöker Ekenäs och beslutar att uppföra en kungsgård. 1560 Hertig Johan grundar en järnhytta och en hammarsmedja i Svartå.
- 1569 Johan III grundar Raseborgs grevskap, som förlänas till Sten Eriksson Leijonhufvud. Inledningsvis omfattade grevskapet Karis och Ingå socknar, därefter Tötar bol, Ekenäs stad och kungsgård, samt senare även socknarna Pojo, Karislojo, Lojo och Sjundeå. Bland innehavarna, märks bland annat greve Gustav Adolf Lewenhaupt, som bodde i grevskapet 1641, 1651–1652, och som lät påbörja uppförandet av Ekenäs kyrka 1651. Grevskapet upphörde 1681.
- 1571 Karis socken uppskattas ha haft omkring 1 520 invånare.
- 1600-TALET
- 1614, 1616 Gustav II Adolf passerar bygden på sin genomresa till Viborg (både till sjöss och till lands).
- 1616 Bruksdriften i Svartå återupptas efter Gustav II Adolfs resa i landet.
- 1630 ca Köpmannen Jakob Wolle grundar Antskog bruk.
- 1632 Wolle arrenderar Svartå bruk av kronan.
- 1638–1639 Carl Billsten inleder bruksverksamhet genom byggandet av en masugn i Landsbro.

- 1641 Billsten erhåller privilegier för bruket i Skavistad, sedermera Billnäs.
- 1641 Karislojo bildar en självständig församling.
- 1644 Wolle köper Svartå bruk.
- 1646 Billsten erhåller privilegier för Fagervik bruk. 1647
Peter Thorwöste inlöser Svartå och Antskog.
- 1649 Thorwöste grundar Fiskars bruk.
- 1659 Det s.k. Espingska upproret då bönder från Karis under ledning av korpral (sedermera löjtnant) Esping rev dammen i Landsbro och förstörde bruksbyggnaderna i Billnäs.
- 1670 Bruket i Billnäs hade återuppförts.
- 1672 Grabbacka slott ödeläggs efter en brand.
- 1673 Svartå kapell bildas.
- 1681 Raseborgs grevskap drogs in till kronan under Karl XI:s reduktion.
- 1695 Västra delarna av Snappertuna och södra Pojo sammanslogs med Ekenäs kapell (inom den kyrkliga förvaltningen). Dessa områden blev sedan 1865 Ekenäs landskommun.

1700-TALET

- 1710 En pestepidemi härjade i landet.
- 1713–1721 Stora ofreden, rysk ockupation av Finland.
- 1713 Slaget vid Landsbro utkämpas den 22 augusti. Ryska och svenska trupper marscherade genom orten i flera repriser.
- 1719–1720 Det ryska militära högkvarteret inkl. styrkan på ca 18 000 man förlades till Pojo kyrkby.
- 1721 Karis socken uppskattas ha haft ca 910 invånare.
- 1723 Billstens arvingar sålde Fagervik, Billnäs och Skogby till Mikael Hising från Stockholm.
- 1742 Lilla ofreden. Ryska trupper marscherade genom bygden under hösten och slog igen läger i Pojo kyrkby.
- 1749 Enligt officiell folkräkning hade Karis socken 2 695 invånare.
- 1749 Alla tio andra byggnader än huvudbyggnaden brann på Prästgården (O.

Durchman).

- 1751 Den medeltida marknaden i Raseborg flyttas till Ekenäs.
- 1751 Ett postkontor inleder verksamheten vid Landsbro i Karis (flyttas till stationsområdet 1873).
- 1758 Från och med denna tid har gudstjänster hållits även på finska i Karis (och Snappertuna).
- 1766 Släkten Linder övertar Svartå bruk.
- 1775 En storbrand härjar i Billnäs bruk.
- 1780 Ny bro i Billnäs och Kvarnvägen till Läpp byggdes. (Back 1994, s. 134) 1788–
- 1790 De under Gustav III:s ryska krig genom Karis marscherande och delvis inkvarterade truppernas smittosamma sjukdomar föranledde att nästan 400 personer av ortens invånare avled.
- 1789 Den medeltida midsommarmarknaden vid Karis kyrkbacke flyttades till Landsbro.
- 1792 Svartå slott färdigställdes, ritat av C.F. Schröder och Erik Palmstedt.

1800-TALET

- 1808–1809 Finska kriget, Finland uppgår som storfurstendöme i kejsarriket Ryssland. Ryska trupperna avancerade längs kustvägen och vid Pojo kyrkby delades hären i två delar, som fortsatte mot Tenala och Åbo, samt via Fiskars mot inlandet.
- 1809, 1812 Kejsaren Alexander I genomreser orten och besöker Svartå och herrgården Högben.
- 1841 Rövarledaren Carl Sköld döms till döden vid Tinget på Nyby (deporterades till Sibirien) efter att under 1830-talet tillsammans med sitt gäng ha levt rövare i Karistrakten.
- 1847 Stenbron i Landsbro uppfördes enligt ritningar av Johan Erik Ahlström. Bron revs 1958.
- 1853 Stenbron i Svartå stod klar.
- 1860 Karis socken hade 2 495 invånare (exkl. Snappertuna kapell och Svartå bruk som blev självständiga landskommuner under decenniet ifråga).

1865–1929

- 1865 Snappertuna landskommun och Ekenäs landskommun uppstår genom kommunalreformen samma år (förvaltningen övergick från församlingarna till självständiga landskommuner). Ekenäs landskommun bildades av västra Snappertuna och södra Pojo, dessa områden hade redan 1695 i kyrkligt avseende gått samman med Ekenäs församling.
- 1868 Svartå brukssamhälle grundas av brukspatronen Fridolf Linder (anslöts 1929 till Karis).
- 1870 Karis landskommun grundas (fördröjdes av Linders förvecklingar i Svartå).
- 1872 Första folkskolan i Karis startar sin verksamhet

Skolhusen i Kila, fotograferade 1926. Den första skolan i Karis kommun grundades i Klockars karaktärsbyggnad, som ses i mitten av bilden.

- 1873 Hangö-Hyvingebanan, påbörjad 1872, blir klar och trafiken inleds i oktober 1873.
- 1874 Hangö erhåller stadsprivilegier.
- 1875 A.H. Gyllenberg grundar bruket i Åminnefors.
- 1881 Tidningen *Vestra Nyland* grundas.
- 1890 Tidningen *Hangö* grundas.
- 1898 Billnäs bruk övertas av ett aktiebolag. Bruket var landets viktigaste järnbruk

under de sista decennierna av 1800-talet, och tillsammans med Åminnefors bruk en mycket betydande arbetsgivare i regionen ännu flera decennier under 1900-talet.

- 1899 Kustbanan på sträckan Åbo-Karis tas i bruk.
- 1900 Karis landskommun hade över 3 000 invånare.
- 1900 Brukspatron Hjalmar Linder introducerar den första bilen i regionen.
- 1901 Kyrkoherden Fredrik Nauklérs försök att i kyrkan kungöra värnpliktslagen överröstas av en psalmsång non-stop av en motståndsgrupp, som leds av John Nyberg, husbonden på Borgmästars.
- 1902 Järndriften läggs ned på Svartå och Fagervik bruk.
- 1902 Ett träsliperi grundas vid sidan om den redan tidigare betydande sågverksamheten i Svartå.
- 1903 Kustbanans andra delsträcka Karis-Helsingfors blir klar. Karis blir en järnvägsknutpunkt.
- 1903 Karis-Pojo Sparbank, sedan början av 1990-talet en del i Aktia Sparbank Abp.
- 1903 Hjalmar Linder inför åttatimmars arbetsdag på Svartå bruk.
- 1903, 1906, Vattenkraftverk byggdes av Hjalmar Linder i Fabriksfallet,
1909 Svartforsen och Åkerforsen. Detta är startskottet på elektrifieringen av dessa trakter. Landets första elektriska järnväg togs i bruk 1903 mellan Svartå bruk och Svartå station.
- 1905 Karis andelshandel, sedermera Varuboden, grundas.
- 1905 Västra Nylands folkhögskola grundas i Karis, flyttar året efter till Pojo, för att i modernare tider återflytta till Karis 1978 1906 Karis idrottsklubb, KIK, grundas.
- 1906 Den nuvarande kvarnen i Svartå uppförs.
- 1907 Lenin sägs ha ätit ärtsoppa på stationsrestaurangen, under sin flyktväg västerut (uppgiften har inte kunnat verifieras).
- 1908 Karjaan Ura, Karis Ura grundas. Ursprungligen med namnet Karjaan-Pinjaisten Voimistelu- ja Urheiluseura. Därefter även som Billnäs Ura. Föreningens hemort blir senare Karis.
- 1908 Högvalla husmodersskola grundas i Kila by av Fanny Sundström.

- 1909 Gemensam kommunalstämma med Pojo och Karis hölls i februari på generalguvernörens befallning. Pojoborna avböjde Billnäs bruks anslutning till Karis stationssamhälle.
- 1910 Området kring stationen blir s.k. Samhälle med sammanträngd befolkning (även kallat municipalsamhälle).
- 1912 Telefoncentralen i Billnäs flyttas till Karis (Karis Telefon Ab grundas 1920.)
- 1913 Den framgångsrika köpmannen F.F. From inleder produktion av cyklar. Verksamheten lades ned 1968.
- 1914 Karis-Billnäs samskola öppnar sina dörrar, byggnaden ritades av arkitekten Max Frelander.
- 1914 Första världskriget bryter ut, ett kompani ryska trupper förlades på hösten till Kila för att bevaka järnvägsområdet på orten. Dessa inkvarterades i Borgkila och stationeringen på orten varade till vintern 1917–1918. Liknande trupper inkvarterades även i Pojo kyrkby.
- 1914 Efter den ryska förstörelsen i Hangö, flyttades järnvägsverkstaden till Karis.
- 1915 Högvalla brinner ned.
- 1915 Senaten fastställer att Snappertuna bildar en egen moderförsamling, men beslutet träder i kraft först 1927 pga. lönetekniska skäl för kyrkoherden i Karis.
- 1917 Kejsaren Nikolaj II abdikerar 15 mars. Den 30 mars hålls festligheter på olika håll till minne av de som förtryckts av den kejsarliga förtrycksregimen. Så även i Billnäs och Karis där arbetarrörelsen ställde upp med marsch.
- 1917 Folkets hus, Rientola, färdigställs.
- 1917 Västnyländska ungdomsringen grundas.
- 1918 Inbördeskrig. Tillresta röda garden tar makten i Karis den 2 februari då stationen och telefoncentralen bemannades. Folkets hus vid Köpmansgatan är de rödas högkvarter på orten. De tyska trupperna som landstigit i Hangö avancerade den 6 april till Karis där man drabbar samman med de röda trupperna, som retirerar mot kvällen.
- 1918 Karis-Billnäs samskola brinner ned.
- 1920 Billnäs bruks aktiemajoritet övergår i Fiskars Ab:s ägo

- 1921 Hjalmar Linder begår självmord i Marseille
- 1922 Lojo elektriska Ab drar en elledning från ångkraftverket i Virkby via Karis till Billnäs kraftverk (grundat 1906 och förnyat 1921). Detta elnät hade några år tidigare nått kraftverket i Svartå.
- 1924 Lönnbergs kappsäcksfabrik grundas (nedlades 1980).
- 1925 ca Trafiken inleds på busslinjen Karis-Helsingfors
- 1926 Andelsbanken Raseborg grundas i Karis
- 1927 Snappertuna avskiljs till en egen moderförsamling
- 1930–1976
- 1930 Karis kommun delas i en landskommun och köping
- 1930 I augusti invaderas ett fullmäktigemöte i Karis av Lapporörelsens män som krävde att fyra kommunister skulle uteslutas (utan resultat).
Försäkringsingenjör Karl Jansson (från Karis) och Petter Forsström förgrundsfigurer i Lapporörelsen och FFO (Finlands Folkorganisation) i Karis- och Lojotrakten.
- 1931 Mjölbollstad sanatorium invigs, huvudbyggnaden ritades av Bertel och Valter Jung.
- 1934 Monumentet i Landsbro avtäcks. Skulptören var Bertel Nilsson.
- 1939 Vinterkriget bryter ut den 30 november. I Karis gavs flyglarm totalt 227 gånger,
och ca 2 400 bomber fälldes mot köpingen under de 105 dagarna kriget varade.
- 1940 Freden i Moskva avtalades den 13 mars. Ett av fredsvillkoren var att Hangö udd skulle arrenderas. Invånarna hade tio dagar på sig att utrymma området. Även Karelen avträdde och till Karis kom nya invånare främst från Terijoki.
- 1940 Margarinfabriken Ab Elo (grundat 1912) flyttar till Karis där den fortsätter sin verksamhet, sedan 1959 i Raisio Oy:s regi.
- 1940 Utrymmet under järnvägsbron fördjupades för de ryska transporterna av artilleripjäser till Hangö udd.

- 1940 Karis militärlän grundas, med stab i Ekenäs. Till länet hörde Raseborgs och Salos skyddskårsdistrikt. Det förstnämndas stab förlades till Landsbro i Karis, där det uppfördes olika stabsbyggnader.
- 1940 Alingsås blir Karis fadderort, senare vänort. Staden bistod Karis med gåvohus och donationer.
- 1941–1944 Fortsättningskriget bryter ut i juni. En krigsfront uppstår kring Hangö. Förutom Ekenäs (målen var främst broarna över Pojoviken bombade det ryska artilleriet i Hangö även Karis stationsområde (Köpskog och sportplansområdet träffades även). De ryska trupperna evakueras från Hangö i december 1941.
- 1941 Krigsfångläger 7 upprättas i Svartå i augusti 1941 och flyttas våren 1943 till Hangö för att upphöra året därpå (till lägret hörde även underläger runtom i andra bygder). Ett läger för krigsfångar från Vinterkriget verkade även i Landsbro i Karis under fortsättningskriget. Dessa arbetade bl.a. med köpingens vatten- och avloppsnät samt även hos privata hushåll i köpingen.
- 1943 F.F. Froms produktions- och kontorsbyggnad vid Dalgatan blir klar.
- 1943 Karis köping blir officiellt tvåspråkigt.
- 1943 Karis köpings vapen fastställs av republikens president. Ritat av arkitekt Hilding Ekelund.
- 1944 Suomen Autoteollisuus (senare Sisu-Auto) inleder verksamheten genom det stora industribygget väster om stationsområdet.
- 1944 Vapenstilleståndsavtal ingicks 19.9.1944. Porkkala evakuerades med tio dagars varsel.
- 1945 Oy Selcast Ab grundas.
- 1945 Det nya köpingshuset, ritat av Hilding Ekelund, togs i bruk. Landskommunens fullmäktige fortsatte att hålla sina möten i det tidigare gemensamma kommunalhuset vid Edegatan.
- 1945 Västra Nylands yrkesskola grundas.
- 1946 Idrottsföreningen BK-46 grundas.
- 1948 Nya stenbron i Landsbro står klar.

- 1950 Landskommunens vapen fastställdes, ritat av konstnär Gunnar Forsström.
 1950 Stiftelsen Lärkkulla och dess stiftsgård inleder verksamheten.
 Byggnaderna
 ritades av Hilding och Eva Ekelund.

- 1950–1952 Nytt kraftverksbygge i Åkerforsen i Svartå, uppförs av Svartå bruk Ab (ett mindre kraftverk i Åkerforsen hade uppförts av Hjalmar Linder 1909).
- 1951 Den första orsbon inträder i riksdagen, socialdemokraten Bruno Sundman från Svartå.
- 1953 Föreningen Pli och hyfs utsåg Karis till den propraste bland Nylands sju köpingar. I början av 1950-talet klassificerades Karis också av statliga myndigheter som en av de mest välmående orterna i hela landet.
- 1958 Gamla stenbron, ett stenkast uppströms från den nya, rivs.
- 1963 Statens spannmålsförråd inleder sin verksamhet i de stora spannmålssilorna i Svartå.
- 1963 Metallindustrin återupptas i Svartå. ELLER 1965 EKBERG ANGER TVÅ ÅRTAL.
- 1965 Västra Nylands regionplaneförbund bildas med säte i Karis.
- 1967 Kommunfacket KAT:s (KTV) kursgård vid Kvarnträsket står färdigt.
- 1969 Karis landskommun sammanslås med Karis köping
- 1971 Stamväg 51 öppnades för trafik (på avsnittet mellan Karis och Ingå fanns tidigare ingen landsväg).
- 1973 Pojo får finskspråkig majoritet.

- 1976 Grundskolereformen tas i bruk i Karis.
- 1977–2008
- 1977 Karis blir stad.
- 1977 Bromarv, Ekenäs och Snappertuna landskommuner upplöstes. Bromarv delades mellan Hangö och Tenala; Ekenäs landskommun sammanslogs med staden (förutom Tvärminne) och Snappertuna blev en del av Ekenäs. Fyra av Snappertunas byar i nordost införlivades med Karis.
- 1977 Musikfestivalen Country Cavalcade arrangeras för första gången i Pumpviken (sista gången 1987).
- 1978 Västra Nylands folkhögskola flyttar tillbaka till Karis till sin nuvarande plats mellan Strandparken och Pumpviken.
- 1980 Karis kurscenter, en filial till Korsnäs kurscenter, inleder sin verksamhet med yrkesutbildning och fortbildning på programmet.
- 1980 Oy Tricol Ab flyttar sin verksamhet till Karis (grundat i Ingå 1958).
- 1985 Kraftverken längs Svartån köptes av det statsägda storbolaget Imatran Voima (Åkerfors, Billnäs, Åminnefors).
- 1985 Oy SBA Interior Ab grundas, och fortsätter de gamla industriella traditionerna i Svartå bruk.
- 1985 Magnus Linder köper Svartå slott.
- 1991 Västra Nylands invandartjänst bildas med säte i Karis.
- 1992 Kustbanans elektrifiering stod klar på sträckan till Karis.
- 1993 Tenala och Bromarv uppgick i Ekenäs.
- 1994 Västra Nylands regionplaneförbund, som hade sin hemort i Karis, sammanslogs med Nylands förbund.
- 1995 Tryckeriteatern inleder sin verksamhet i Karis tryckeris gamla fastighet.
- 1996 Staden köper Mjölbolsta sjukhus.
- 1998 Mjölbolsta sjukhus övergår i Samfundet Folkhälsans ägo. Folkhälsan omhändertar primärhälsovård och äldre omsorgen i staden.
- 2000 Antkärrgården invigs vid Strandparken. Huset från 1700-talet härstammade från hemmanet med anor från åtm. 1460-talet.

- 2005 Karisbon Maarit Feldt-Ranta utses till partisekreterare för Socialdemokratiska partiet. Hon har sedermera suttit i riksdagen i flera perioder.
- 2005 Den dittills högsta kommunala skattesatsen infördes i Karis, 21 procent.
- 2006 KWH Mirka Ltd köper Tricol och inleder sin industriella verksamhet i Karis.
- 2008 Karis bygger en fullstor konstgräsplan vid sportplanen.
- 2008 Karis västra omfartsväg står klar.
- 2008 Pojo kommun säljer en del av Bruksvägen i Pentbyområdet till Fiskarsbolaget.
- 2008 Fast.Ab Pojo bruksindustri säljs till företaget Management Events.
- 2009 Karis stad upphör. Pojo, Ekenäs och Karis bildar Raseborg från och med 1.1.2009.

FÖRTECKNINGAR:

ORDFÖRANDE I KOMMUNALSTÄMMAN

- 1870–1873 Elias Wilhelm Stadius, kyrkoherde
- 1874–1876 Otto Emil Erflund, kaplan (1875–1876 leddes stämman av viceordföranden Henrik Johan Westerlund, bonde på Västanby Snobber)
- 1877–1878 Rabbe Atle Wrede, baron, civilingenjör, Nyby
- 1879–1903 Johan Berndt Wahlström, häradssdomare, Sannäs Bältars
- 1904–1909 August Valfrid Kämpe, kantor
- 1910–1912 Algot Viktor Westerlund, bonde, Västanby Snobber
- 1913–1914 Karl Alarik Grönholm, possessionate, Degerby
- 1914–1915 Knut Daniel Torbjörn Mörck, bruksinspektör i Billnäs, villaägare i Kila
- 1916–1918 Karl Einar Antin, kantor och organist

ORDFÖRANDE I KOMMUNALFULLMÄKTIGE (fullmäktige valdes av stämman från och med 1919)

- 1919–1921 John Nyberg, lantbrukare, Kila
- 1922–1923 Herman Back, lärare, Kila
- 1924 Ruben Nyberg, lantbrukare, Generals
- 1925 Oscar Forsström, rektor/bankdirektör
- 1926–1955 Evert Sommardahl, lärare, Brasby

1955–1964 Karl-Gustaf Karlsson, disponent

1965–1968 Birger Kvarnström, lantbrukare

ORDFÖRANDE I KOMMUNALNÄMNDEN (från 1963 kommunalstyrelse)

1870–1879 Carl Magnus Björklund, föreståndare för sockenmagasinet

1880–1882 Adolf Fredrik Baarman, lantbrukare, Joddböle Seppälä

1883–1924 Adolf Elim Baarman, förvaltare och arrendator, Bondy rusthåll
(son till den föregående)

1925–1962 Ruben Nyberg, lantbrukare, kommunalråd från 1954,
Generals

1963–1964 Albin Engberg, häradsdomare

1965–1968 Karl-Gustaf Karlsson, disponent

ORDFÖRANDE I STATIONSSAMHÄLLET / MUNICIPALSAMHÄLLET FÖRVALTNINGSNÄMND

1916–1929 Volmar Svaetichin, vicelantmätare, ingenjör

ORDFÖRANDE I STATIONSSAMHÄLLET / MUNICIPALSAMHÄLLET ENSKILDA KOMMUNALSTÄMMOR

1916–1917 K.E. Antin, orgelnist

1918–1919 Herman Back

ORDFÖRANDE I STATIONSSAMHÄLLET / MUNICIPALSAMHÄLLET FULLMÄKTIGE ("samhällsfullmäktige")

1920–1924 Oscar Forsström, fil.mag.

1925–1927 Werner Grönholm, med.lic.

1928–1929 Carl Petander, järnvägstjänsteman

1929 Felix From, direktör

ORDFÖRANDE I KÖPINGSFULLMÄKTIGE

1929–1930 Aarne Leikkola, häradsskrivare

1931 Felix From, affärsman

1932–1947 Herman Back, lärare

1948–1964 Lars Nyberg, lantbrukare m.m.

1965–1968 Valdemar Heinström, trädgårdsmästare

1969– Lars Nyberg, lantbrukare, kommunalråd, m.m. (viceordf. 1965–1968)

ORDFÖRANDE I KÖPINGSTYRELSEN

1970–197? Erik Nygård, köpingsdirektör

ORDFÖRANDE I STADSFULLMÄKTIGE

Förtecknas senare.

ORDFÖRANDE I STADSSTYRELSEN

Förtecknas senare.

KÖPING- OCH STADSDIREKTÖRER

1929–1930 Torsten Hornborg, ingenjör (därefter stadsdirektör i Ekenäs)

1930–1948 Rudolf Eriksson, pol.kand. (därefter stadsdirektör i Ekenäs till 1968)

1949 Helge Finell, pol.mag. (t.f., Helge Finell fungerade

som köpingssekreterare 19 – 19??) 1949–1976 Erik Nygård,

fil.mag.

1977–1987 Bror Hagström

1987–1998 Stig-Ole Eriksson

1999 Lasse Tallqvist

1999–2008 Kaj Lindholm

LANDSKOMMUNENS KOMMUNALSEKRETERARE

1962–1968 Lars Lindqvist, redaktör